

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנה אותו ... שכרכם על בעל הבית.....1
- ב. הני שוקאי דסורא לא עברי משום בל תלין מידע ידעי דעל יומא דשוקא סמיכי אבל משום בל תשהא ודאי עובר.....5
- ג. שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה.....6
- ד. כל הכובש שכר שכיר עובר בחמשה שמות הללו ... הני דאיכא ביממא ליכא בליליא דאיכא בליליא ליכא ביממא אמר רב חסדא שם שכירות בעלמא.....7
- ה. איזה הוא עושק ואיזהו גזל אמר רב חסדא לך ושוב לך ושוב זה הוא עושק יש לך בידי ואיני נותן לך זה הוא גזל.....8
- ו. איזהו עושק שחייבה עליו תורה קרבן ... איזה הוא גזל שחייבה עליו תורה קרבן ... דקא כפר ליה ממונא ... לעבור עליו בשני לאוין.....11
- ז. אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בו משום לא תלין.....13
- ח. אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו המחהו אצל חנוני או אצל שולחני אינו עובר עליו.....13
- ט. שכיר בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו אינו נשבע ונוטל.....15
- י. גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר 16

דף קיא.

א. השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנה אותו ... שכרכם על בעל הבית

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף עו. שהשוכר¹ את הפועל לעשות מלאכה בשלו, והראהו לעשות בשל חבירו², חייב השוכר לשלם לפועל כפי שהתנה עמו, כיון ששכרו לעשות בשלו, ואפילו לא אמר בפירוש שכרך עלי, והשוכר חוזר ונוטל מבעל הבית מה שהנהגו³.

אמר השליח⁴ לפועל שכרך על בעל הבית⁵, כיון ששינה השליח מדברי בעל הבית הרי שליחותו בטלה, וכאילו עשה המלאכה בלא קציצת שכר, ונוטל הפועל מבעל הבית כפחות שבשכירות⁶, או כמנהג המדינה, שאם כולם נשכרים בארבע מאות נותן להם בארבע מאות, ואם יש נשכרים בשלוש

¹ שו"ע ונו"כ שלו א

² וכתב בשו"ת חת"ס (ח"מ סימן קעו) במי שאמר למוהל שיש לו בן למול והלך למקום פלוני ונמצא שהיתל בו, שחייב לתת לו שכרו משלם, דגם כששכרו למלאכה ונמצא שאין לו חייב בשכרו, אלא שחז"ל לא דיברו ברשיעי,

³ ואם אמר לו שכרך על בעה"ב, משמע כאן ובפרק המקבל (דף קיא ע"א) שנוטל שכר מבעה"ב, אלא שאפשר דהיינו דוקא כשאמר בן ברשות בעה"ב שאמר לו לשכור פועלים, ולכן כשאמר לו שכרך על בעה"ב חוזר חיובו עליו, ואין לו על השוכר כלום, אבל כשלא אמר לו בעה"ב לשכור, מה יועיל כשאומר שכרך על בעה"ב שלא מדעתו, וכיון שהוא שכרו, אם לא ירצה בעה"ב, או שאין לו לשלם, חוזר על השוכר, או אפשר דכיון שאמר שהוא של חבירו ושכרו עליו, סבר וקיבל לפטור את השוכר, ואף על פי שהטעהו אין לו על השוכר כלום. ועוד יש להסתפק כשבא הפועל לתבוע מבעה"ב כמה נוטל ממנו, אם כפי שזה שכרו או כפי מה שהנהגו, וכן יש להסתפק אם יכול הפועל לתבוע מבעה"ב, שמסברא נראה שגם הפועל דינו כיוורד לשדה חבירו. פתחי חושן שם הערה עט

⁴ שו"ע ונו"כ שלב א

⁵ בשו"ת בית יצחק (ח"מ סימן פא) דן במה שאומר השליח שכרכם עלי או על בעה"ב, אם הכוונה שאומר אני שוכר אתכם עבורי ואני אשלם זה נקרא שכרכם עלי, אבל אם אמר אני שוכר אתכם עבור בעה"ב והוא ישלם לכם, זה בכלל שכרכם על בעה"ב, או אף כשאמר ששוכר עבור בעה"ב ואני אשלם מיקרי שכרכם עלי. ומדייק מדברי הגמרא שמקשה אי דאמר שכרכם עלי נתיב להו מדידיה דתניא השוכר את הפועל וכו', ואי ס"ד דמיירי שהודיע שהוא שליח, מאי קושיא, דילמא שאני התם שלא הודיע שהוא שליח ולכן חייב בשכרם. ובש"מ כתב במה שתירצו בגמרא דאמר שכרכם על בעה"ב פירוש שהודיעם שהוא שליח, ומשמע שבאמר שכרכם עלי היינו שלא הודיעם שהוא שליח, וכתב הבי"צ לפרש בכונת הש"מ שהוקשה לו למה הוצרך לומר כלל שכרכם על בעה"ב, הרי אף בשכרם סתם והודיע שהוא שליח פטור מהסלע הרביעי, וע"כ הוצרך לפרש שגם כונת הגמרא כן הוא, שאם הודיע שהוא שליח ה"ז כאומר שכרכם על בעה"ב. ועיין עוד פתחי חושן שם הערה לב.

⁶ וכתב הש"ך (סק"ה) בטעם שנותן לו הפחות משום דדעתיה דאיניש אתרעא זילא, ועלייהו רמיא לגלויי לבעה"ב דלא מתגרי אלא בד', והוא מלשון הרי"ף. ולכאורה צ"ע למה עלייהו לגלויי יותר מעל בעה"ב, הרי לא עלה על דעתם שהשליח משנה מדעת בעה"ב. ועי' שו"ת רשד"ם (ח"מ סימן שלה), וצ"ע. ועכ"פ נלענ"ד שאם הודיעו לבעה"ב שהשליח פסק עמהם בד' ושתק, צריך ליתן להם ד'. פתחי חושן שם הערה לא, עוד כתב הש"ך עפ"י הגמרא, שאפילו הפועל הוא בעה"ב (דהיינו שאין דרכו להשכיר עצמו כפועל אצל אחרים), ויש סברא לומר שלולא היה אומר לו בד' לא היה מתרצה כלל להשכיר עצמו, אפ"ה אינו נותן לו אלא ג', ואפילו יש פועלים נשכרים בד', אלא שלענין זה שונה משאר פועל שאפילו כולם נשכרים בג' יש לו עליו תרעומת.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מאות ויש בארבע מאות נותן להם שלוש מאות⁷, ומכל מקום יש לו על השליח תרעומת⁸.

עשה הפועל⁹ מלאכה יפה¹⁰ וניכרת ששזה ארבע מאות, אף על פי ששאר פועלים נשכרים בשלוש מאות, נוטל מבעל הבית ארבע מאות¹¹.

ולענין איסור בל תלין כבר התבאר לעיל דף קי: שהאומר¹² לשלוחו¹³ צא ושכור לי פועלים ואמר להם השליח שכרכם על בעל הבית, אין השליח

⁷ וכתב בשמ"ק בשם הרמ"ך שאם רובן נשכרין בד' ומיעוטן בג' נותן להם ד' (ועי' שמ"ק בשם הריטב"א), ולא הובא דיעה זו באחרונים. ובחידושי צמח צדק (לפרק האומנין) כתב להסביר דעת הרמ"ך שהפועלים נוטלין מבעה"ב מה שההנו אותו, וכיון שרוב נוטלין ד' ה"ו בכלל מה שההנהו, ומדברי הב"י משמע שגם במה שההנהו היינו דוקא כשכולם נשכרים בד', וכן משמע לשון הרמ"א, וכמו שדייק הצ"צ גופיה בדבריו.

⁸ כיון שיש פועלים נשכרים בד' והיו יכולים לטרוח ולמצוא מי שיתן להם ד'. אבל אם כולם נשכרים בג', אפילו תרעומת אין לו. ואם אין דרכו של פועל להשכיר עצמו, גם בזה יש לו תרעומת.

⁹ שו"ע ונו"כ שם

¹⁰ לאפוקי כשאין המלאכה ניכרת ואי אפשר לשער אם מלאכתו שזה יותר משל שאר פועלים,

¹¹ כיון שהבטיח להם ד' יכול לומר אילו לא היית מבטיח לי כן לא הייתי מתאמץ לעשות מלאכה השהוה ד', וכתב הש"ך (סק"ח) שמ"מ יש נשכרים בד' למלאכה יפה, ועי' כנה"ג ומנחת פתים. וכתב בערוה"ש שאפילו אמר להם שכרכם עלי נוטל השליח מבעה"ב ד', ואפילו לדעת הפוסקים שלעולם אינו נותן אלא כמו שצוה בעה"ב, היינו כשלא עשו מלאכה יפה יותר משאר פועלים, אבל במלאכה יפה נותן כפי ששזה המלאכה, עיין שם ודוקא באופן זה שהשליח הטעה אותו ואמר לו בארבעה, אבל בסתם שוכר פועל בפירוש בג' אינו יכול לתבוע תוספת עבור מה שעשה מלאכה יפה, וכ"כ בכנה"ג (הגהב"י אות א),

¹² שו"ע ונו"כ שם ז

¹³ פת"ש מדייק מדלא קתני אומר אדם לשלוחו, שאינו אלא לענין דיעבד, אבל בשו"ע הרב כתב, גדולי החכמים היו נוהגים לשכור פועלים ע"י שליח וכו' כדי שלא יבואו לעבור בלא תעשה אם יהיו טרודים ולא יהיה להם פנאי לפרועם בזמנם, והוא עפ"י מ"ש בגמרא (ב"מ דף קיא ע"א) שיהודה בר מרימר עשה כן, ועפ"י דברי התוס' (שם) שזה מועיל לענין איסור תורה, ולענין איסור דרבנן אם הוא טרוד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עובר¹⁴, ואף בעל הבית אינו עובר באיסורי תורה¹⁵, אבל באיסור דרבנן עובר¹⁶, ואם שכרן באופן שהשליח חייב בשכרן, השליח עובר.

אפוטרופוס על נכסי חבירו, אף על פי שהפועל יודע שאין המלאכה שלו, ואפילו שכרו סתמא, הוי כאומר שכרך עלי, וכן אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ושכרה פועלים אפילו בסתמא, עוברת משום בל תלין¹⁷.

מנהל מוסד¹⁸ או מפעל שמוטל עליו תשלום השכירות לפועלים, עובר כדין אפוטרופוס בנכסי חבירו.

ומ"מ לאחר שנסתלק מגזברותו נפטר מחיובו, שיודע הפועל שאין אחריותו אלא כל זמן שהוא בתפקידו כגזבר, ויש להסתפק בגזבר הבא אחריו אם חייב בתשלום השכירות שהראשון שכר, וממילא גם בבל תלין, ומסברא נראה שמכיון שנכנס כגזבר במקום הראשון, קיבל עליו כל אחריות קודמו.

וכל זה בגזבר של מוסד שידוע שאע"פ שיש מנהלים האחראים על המוסד, עיקר אחריות הבצוע והתשלום מוטל על המנהל או הגזבר היום יומי, אבל בעה"ב שיש לו פקידים המנהלים את מפעלו ואחראים לבצוע היום היומי, ועיקר האחריות עליו, אין זה גורע מאחריותו לחיוב תשלום שכר הפועלים, דהוי כאילו פירש שכרך על בעה"ב.

¹⁴ שהרי אין שכרו עליו כלל, ומשמע שאפילו משום בל תשהא אינו עובר, ובכסף הקדשים (סימן קכו סעיף ט) כתב דמ"מ מוטל עליו תשלום השכירות. וכתב באהב"ה בשם ביאור הגר"א שאפילו שכרו לעשות בשלו, אם אמר לו שכרך על פלוני אינו עובר. ובשו"ת שו"מ (מהדו"ב ח"ג סימן מב) כתב שהנותן בגד לחייט לתקנו לצורך החייט עצמו והבטיח לו שכרו, אינו עובר, משום שאין פעולתו אתו (עיין שם כמה דברים בדרך דרוש בענין בל תלין), ולפי דבריו גם בשל הפקר אינו עובר, אבל משמעות הפוסקים שכל ששכרו עליו עובר.

¹⁵ נגמרא אמרו הטעם לפי שלא שכרו, ופירש"י ולא קרינן שכיר גביה, ובתוס' רי"ד הקשה הרי שלוחו של אדם כמותו, וכתב הטעם שאין סמיכות דעת מצד הפועל שיפרע בזמנו כשלא שכרו בעצמו, אבל לעצם חוב השכירות ע"כ בעה"ב חייב, ובשו"ת תשורת ש"י (ח"ב סימן פו) כתב בשם שו"ת שו"מ (מהדו"ו סימן א) שמדבריו משמע שגם חוב השכירות אינו על בעה"ב, ותמה על דבריו, וכן משמע מ"ש שעובר משום לא תשהא, והתשורת ש"י תריץ דהוי כמילי דלא מימסרי לשליח (וכ"כ גם הרש"ש, עיין שם), אבל לענין עיקר החיוב, כיון שגילה דעתו שרוצה לשכור חייב כמה שפסק השליח, והאריך להוכיח שדוקא כשאמר לו סתם שכור לי פועלים, אבל בנ"ד ששלחו לשכור רופא פלוני לא הוה בנדר מילי וחייב המשלח, ובמשך חכמה (פ' קדושים) מדייק מלשון תרגום אונקלוס שמפרש שכיר אתך דהיינו שהוא נשכר אתך, ולא קאי על שכר השכיר, ולכן ע"י שליח פטור.

¹⁶ שלא נתמעט אלא לענין בל תלין אבל החוב נשאר עליו, ועובר משום בל תשהא כשאר חובות. ומשמע בקצה"ח (סימן עה ס"ק יג) שביורד לשדה חבירו שלא מדעתו, שאין החיוב אלא משום שנהנה, ה"ז כשאר חוב ואינו עובר בבל תלין, וכ"כ בהדיא בפת"ש (סימן פט סק"ב), ונראה לפי דבריו דלאו דוקא כשהשביח בהוצאות, דה"ה בשכר הפעולה, ולכאורה ה"ה בעושה לחבירו טובה או פעולה מבלי שיבקש ממנו, אף על פי ששכר פעולה הוא אינו עובר, וכמ"ש בפת"ש (שם) דלא עדיף משכרו ע"י שליח.

¹⁷ באהבת חסד (פרק י סעיף ד) ובנתיב החסד (שם) מסתפק אם הבעל עובר, דאפשר שאינה אלא כשליח דעלמא, או דילמא אשתו כנופו, ובערוה"ש פשיטא ליה דאשתו כנופו לענין זה.

¹⁸ פתחי חושן חלק ד פרק ט הערה סו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**ב. הני שוקאי דסורא לא עברי משום בל תלין מידע ידעי
דעל יומא דשוקא סמיני אבל משום בל תשהא ודאי עובר**

יכול בעל הבית¹⁹ להתנות עם הפועל שלא יתן לו שכרו²⁰ עד זמן פלוני.

ואפילו לא²¹ התנה עמו בפירוש אלא שמכיר בבעל הבית שאין מעות מזומנים בידו רק ביום השוק, אינו עובר²² אפילו יש לו עתה מעות במקרה, עד יום השוק, וגם משהגיע יום השוק אינו עובר באיסורי תורה כיון שעבר זמן האיסור בהיתר, אולם מיום השוק ואילך, אם אינו נותן לו עובר משום אל תאמר לרעהך לך ושוב ומקח אמתן ויש אמתך (משלי ג פסוק כח).

וכן אם אין דרכו לשלם רק לאחר שמהשב עם הפועלים, אינו עובר עד שעת החשבון²³, ואעפ"כ טוב שיתן בזמנו ולא יסמוך על התנאי והרגילות²⁴.

¹⁹ ש"ך שלט ב בשם ספר חסידים, שמא לא יהא לו ליתן לו, ואין זה כמתנה ע"מ שכתוב בתורה, שהרי אמרו חכמים מתנה עם הפועל להאכילו לחם צר, אף על פי שחייב להאכילו כסעודת שלמה, ע"כ, ובלא"ה הרי קי"ל כר' יהודה שבדבר שבממון תנאו קיים

²⁰ וכתב באהבת חסד דהיינו דוקא כשמתנה עמו שימתין על הפרעון עד זמן פלוני, אבל אם מתנה שלא יעבור בבל תלין, ה"ז כאומר ע"מ שלא תשמטני שביעית או ע"מ שאין בו אונאה, דהוי כמתנה ע"מ שכתוב בתורה (עי' שו"ת שו"מ מהר"ו סימן א שמסתפק בזה). ולכאורה נראה שע"י תנאי אינו עובר אף אם יש לו מעות, דאל"כ למה לי תנאי (וכן אינו עובר לאחר הזמן שקבעו, דומיא דיום השוק דלהלן, ולא אמרינן שהזמן שקבעו נחשב כשעת גמר המלאכה), אבל בכנה"ג לא משמע כן, ונרחק בביאור דברי הס"ח, וכתב שאע"פ שאינו עובר כשאין לו אבל איסורא מיהא איכא, ומועיל התנאי שלא יעמוד אפילו באיסור, ולזה מביא הס"ח ראייה מאכילת פועל, שבדבר שאינו מפורש בתורה מועיל תנאי, ובערך ש"י מיישב דברי הס"ח שמא יהיה לו לאחר שישלים מלאכתו ואח"כ לא יהא לו, ובכה"ג עובר, ועי' שד"ח (כללים מערכת הל' כלל קמ) ובשו"ת שו"מ (מהר"ו סימן א).

²¹ שו"ע ונו"כ שלט ט

²² וכתב הסמ"ע הטעם דכיון שיודע שכן דרך בעה"ב, מתחלה מייאש נפשו שלא יתן לו עד יום השוק, ור"ל דהוה כאילו התנה כן בפירוש

²³ רמ"א שם, והוא מדברי הנ"י, וכתב שאפילו אינו תובעו אלא דבר מועט שבודאי חייב לו בלי חשבון, ומדמי ליה להא דיום השוק, ולפי"ז אפילו לאחר החשבון, כיון שלאחר זמנו הוא, שוב אינו עובר, אבל הסמ"ע כתב דהוי כאילו לא הגיע הזמן, וצ"ע, ויש להסתפק כשיכול לעשות החשבון ואינו עושה אם עובר, ועכ"פ נראה שיש בזה משום ביטול מצוה.

²⁴ ש"ך (שם) בשם ספר חסידים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ג. שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה

כבר התבאר לעיל דף קי: ששכיר שעות, שאינו שכור לכל היום או לכל הלילה, אלא לעבודה אחת קצרה כגון בצירת אשכול אחד של ענבים, בכלל איסור זה של השהיית שכר שכיר²⁵.

שכיר שעות של יום, דהיינו פועל שנשכר לעבוד מהבוקר עד הצות היום, זמן התשלום שלו כל היום²⁶, ואם לא שילם לו הבעלים עד שקיעת החמה עובר בולא תבוא עליו השמש²⁷.

גם בשכיר שעות של לילה, זמן התשלום שלו כל הלילה, ואם לא שילם הבעלים עד שעלה עמוד השחר הוא עובר בלא תלין פעלת שכיר²⁸.

²⁵ משנה ב"מ קי ע"ב, ונלמד שם בגמרא (גמ' שם קיא ע"ב) מהא דנאמר: "ואליו הוא נושא את נפשו" – דבר שהוא מוסר את נפשו עליו, [דהיינו כל מי ששיעבד עצמו לבעלים בכלל זה, ואף שכיר שעות בכלל האיסור –רש"י שם], ואפילו לא שכרו אלא לבצור לו אשכול אחד של ענבים – גמ' שם, [כלומר: "שכיר שעות" –רש"י ותוס' שם], או לפי ש"אתך" ("לא תלין פעלת שכיר אתך") בא לרבות דאפילו לא שכרו אלא לבצור לו אשכול אחד של ענבים אסור – ב"מ שם לפי ר' יוסי ב"ר יהודה. וראה לקמן שנחלקו התוס' והריטב"א מה החידוש בדברי הגמרא "אפילו אשכול אחד של ענבים", תוס' סובר שהחידוש בזה שאע"פ שאת אותו אשכול אכל הפועל, עובר הבעלים באיסור זה כשלא שילם את שכרו. והריטב"א סובר שהחידוש בזה שאע"פ ששכר הפעולה של בצירת אשכול אחד הוא פחות משהו פרוטה, עובר הבעלים באיסור זה כשלא שילם את שכרו. וראה לקמן.

²⁶ שהרי משהגיע הצות כלתה שכירותו ונשתעבד בתשלומיו.

²⁷ ברייתא שם קיא ע"ב הן לדעת רבי יהודה והן לדעת רבי שמעון, והן לדעת רב ושמואל בגמרא שם.

²⁸ רא"ש שם, רמב"ם פי"א ה"ב, טור ושו"ע הו"מ סי' שלט סעיפים ד וה. לפי הכללים – ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה, והלכה כרב באיסורים. ודלא כסמ"ג לאוין קפא, יראים השלם סי' קכו וסי' קלה. שפסקו כשמואל להלן קיא. לפי הכלל – "הלכה בשמואל בדינים". ועי' יראים השלם סי' קעג שסותר דברי עצמו ופסק כרב, ועיי"ש בתועפות ראם אות ב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

והכלל כל שנגמרה השכירות ביום, בין שכיר יום ובין שכיר שעות, בין שכיר חודש או שבוע, עובר בסוף היום שנגמרה השכירות, וכל שנגמרה השכירות בלילה²⁹ עובר בסוף הלילה, ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף³⁰

ולפיכך לכתחלה³¹ יזהר לפרוע קודם שקיעת החמה, שלאחר השקיעה כבר ספק לילה, ואם לא פרע יראה עכ"פ לפרוע קודם צאת הכוכבים, ואף אם גמר מלאכתו בעת השקיעה ימהר לפרוע קודם צה"כ, ואם לא פרע יזהר לפרוע בלילה, דשמא כשהפסיק עבודתו כבר היה לילה ויעבור בבוקר בכל תלין, וכן אם גמר בע"ש מעט קודם השקיעה ימהר לפרוע מיד.

**ד. כל הנובש שכר שכיר עובר בחמשה שמות הללו ... הני
דאינא ביממא לינא בליילא דאינא בליילא לינא ביממא
אמר רב חסדא שם שכירות בעלמא**

כבר התבאר לעיל דף קי. בעלים שאינו רק משהה את שכר הפועל שלו³² אלא אינו רוצה לשלם כלל, כגון שאומר לו שלמתי לך כבר, או שאומר לא

²⁹ ומ"ש בגמרא שכיר יום זמנו כל הלילה היינו שכיר שנמשכה עבודתו עד הלילה ממש, וה"ז כגמר בלילה, וכן שכיר לילה גומר עבודתו בבוקר, ודייק הב"י מדברי הנ"י שפועלים דידן שאינם עושים מלאכה עד הלילה, ומתחלה אדעתא דהכי אנרי להו, כיון ששקעה חמה עובר, מיהו היכא דשהה במלאכתו עד הלילה משמע דאינו עובר, אף על גב דמתחלה לאו אדעתא דהכי אנריה, והביאו הרמ"א בסעיף ג, ופירש בשו"ע הרב (הלכות שאלה ושכירות סעיף יב) דהיינו שאם עשו מלאכה עד הלילה אף על פי שלא נתחייבו, כיון שכלתה מלאכתם בלילה, ונראה דקמ"ל דלא נימא כיון ששכרם ע"ד להפסיק עבודתם ביום, אף על פי שעשו מלאכה עד הלילה מעצמם היה לו להכין שכרם ביום, קמ"ל שאין החיוב מתחיל אלא משעת גמר מלאכה ממש, אמנם מ"ש הב"י ברישא בפועלים דידן הטעם שמתחלה אדעתא דהכי אנרי להו, לכאורה היה נראה שאם שכרם עד הלילה והפסיקו במקרה עבודתם באמצע היום, כיון ששכרם ע"ד לגמור בלילה, אינו עובר, וצ"ע.
³⁰ וכתבו התוס' (ע"ז דף יט ע"ב) שפועל החוזר בו זמנו משעת חזרה, ומסתבר דה"ה לענין כל תלין
³¹ באהבת חסד, ועי' בנתיב החסד (שם), ובשד"ח (כללים פאה"ש מערכת הבי' סימן כו) שדן בדבריו.
³² דהיינו שאומר המתן לי שאשלם לך מאוחר יותר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שכרתיך וכיוצא בזה, נקרא "כובש שכר שכיר", ועובר על חמשה³³, וי"א ארבעה³⁴ לאוין³⁵. ועל עשה אחד³⁶.

ה. איזה הוא עושק ואיזהו גזל אמר רב חסדא לך ושוב לך ושוב זה הוא עושק יש לך בידי ואיני נותן לך זה הוא גזל

כבר התבאר במסכת ב"ק דף עט: שאיזהו גזל³⁷, הלוקח ממון חבירו בחזקה, כגון שחטף מידו מטלטלים, או שנכנס לרשות חבירו שלא ברצון הבעלים ונטל משם כלים, או שתקף בעבדו או בבהמתו או בכליו ונשתמש בהם, או שירד לשדה חבירו ואכל פירותיה³⁸, וכל כיוצא בזה, ואין חילוק בין גנב לגזל³⁹ אלא לענין תשלומי כפל וד' זה'.

וכבר התבאר לעיל דף סא. שנאמר בפרשת קדושים (ויקרא יט פסוק יג) לא תעשק את רֵעֶךָ איזה⁴⁰ הוא עושק זה שבא ממון חבירו לתוך ידו ברצון הבעלים, ואפילו כל שהוא⁴¹, וכיון שתבעוהו כבש הממון אצלו בחזקה ולא

³³ הגרסא שלפנינו בתוספתא ב"מ פ"י ונמ' שם קיא ע"א. ועי' ב"ח וסמ"ע שם.

³⁴ גרסת הרי"ף (שם) והרמב"ם (שם ה"ב).

³⁵ א) "לא תגזל" – ויקרא יט יג. ב) "לא תעשוק את רֵעֶךָ" – שם. ג) "לא תעשוק שכר עני ואביון" – דברים כד יד. ד) "לא תלין פעולת שכיר", ה) "לא תבוא עליו השמש", ונחלקו הראשונים בדברי הגמרא שם [האומרת שאע"פ ש"לא תלין" אינו בשכיר לילה ו"לא תבוא" אינו בשכיר יום, מכל מקום נחשבים לשני לאוין, הואיל ושם שכירות אחד הוא]. לדעת רש"י והראב"ד (שם בשטמ"ק) באמת לא נאמרו כל הלאוין בשכיר אחד, אלא שבשם "שכיר" בכלל יש את כל העברות הללו, אף ש"לא תלין" ישנו רק בשכיר יום ו"לא תבוא" רק בשכיר לילה. והכס"מ כתב בדעת הרמב"ם שם שכובש שכר שכיר עובר על כל הלאוין, בין בשכיר יום ובין בשכיר לילה, ששכיר יום כשהלין עד הבקר עובר בלא תלין, וכשהוסיף באיחורו עד ששקעה עליו חמה, עובר גם בלא תבוא, וכן בשכיר לילה כששקעה עליו חמה עובר בלא תבוא, וכשהוסיף וכבש את השכר עד שהאיר הבקר, עובר גם בלא תלין, ועי' פרישה אות א.

³⁶ "ביומו תתן שכרו", כנ"ל בתוספתא ב"מ פ"י ונמ' שם קיא ע"א. ועי' ב"ח וסמ"ע שם. וביאר הנימוק"י שלגירסת הרי"ף והרמב"ם "ארבעה לאוין", צ"ל ששני הלאוין של לא תעשוק ו"לא תעשוק את רֵעֶךָ", ו"לא תעשוק שכר עני ואביון", נחשבים ללאו אחד כיון שנאמרו בלשון אחד, ועי' דרישה שם.

³⁷ שו"ע שנט' ז ובסימן רנט סעיף א שהמנביה אבידה ע"מ שלא להשיבה לבעלים עובר משום לא תגזול
³⁸ בשו"ע סימן שלז סעיף יח כתב שפועל האוכל שלא בשעת מלאכה (וה"ה באופן שלא הותר לו לאכול, כמבואר בשו"ע שם), עובר בל"ת ופירש הסמ"ע שם ס"ק לח דהיינו לא תגזול, עיין שם.

³⁹ כמבואר ברמב"ם פ"א מה' גניבה, ובזמח"ז אין גובין תשלומי כפל וד' זה, וכמ"ש הרמ"א סימן שמח סעיף ד.

⁴⁰ רמב"ם גזלה ואבדה פ"א ה"ד חינוך מצוה רכח שו"ע חו"מ סי' שנט סעי' ח

⁴¹ שו"ע הרב הל' גזילה סעי' א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

החזירו. כגון שהיה לו ביד חבירו הלואה⁴² או פקדון והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני שהוא אלם וקשה⁴³ ועל זה נאמר לא תעשק את רעך⁴⁴.

ולא רק⁴⁵ במה שבא לידו מידי חברו אלא אף מה שחייב לו מחמת שהוא שכרו כגון מי שאינו משלם שכר שכיר הרי הוא בכלל לאו זה שנאמר בפרשת כי תצא (דברים כד פסוק יד) לא תעשק שכיר עני ואביון.

אף אם מחזיק בידו ממון חבירו דרך דחייה ורמאות, כמו אנשי און שדוחים בני אדם לאמר להם לך ושוב כדי לסבב שישאר להם מה שבידם מזולתם ואינו מתכוון לשלם או להחזיר. עובר בלאו זה⁴⁶.

⁴² והנה מבואר בכאן דכל מי שאינו רוצה לשלם הלואה, עובר בלאו לא תעשוק, ולדברי הרב המחבר עובר ג"כ על לא תגזול. ותמוה לי מאד דברי הש"ס בכתובות פ"ו ע"א, דמקשה ליה לרב פפא לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניהא לי דאיעביד מצוה מאי א"ל תנינא וכו', לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו. ותמיה לי דמיניה דידיה בודאי כופין דעובר אלא תעשה, ובלאו בודאי כופין יותר מעשה כמבואר בראשונים ואחרונים דבעשה אין צריך לבזבז יותר מחומש ועל עבירות הלאו כל הוננו יתן אם לא בפיקוח נפש, א"כ כאן כפינן שלא לעבור אלא תעשה. ובאמת היכי דהלאו בשב ואל תעשה פלפלו האחרונים אי חייב לבזבז כל ממונו, מ"מ בודאי חמור מעשה. בשלמא בערכין כ"ב ע"א לגבי יתמי דהם לא עשקו ולא גזלו א"כ אינם עוברים בלאו, אבל הוא עצמו בודאי חייב לשלם מחמת הלאוין וכפינן ליה, ומה צריך הש"ס לומר מחמת העשה, וצ"ע גדול (מנחת חינוך שם אות ד)

⁴³ ולפ"ז אם מעכב הממון מחמת שיש לו תביעה על חבירו אפשר שאינו עובר בלאו זה עיין פתחי חושן ה' גניבה סעי' ו הערה יג (עמ' כ כא)

⁴⁴ ובספ"מ ל"ת רמז כתב רבינו וזה שהגנבה היא לקיחת מה שאצל אחר בתחבולה ובסתר והוזהרנו מהפועל ההוא באמרו (שם) לא תגנובו כמו שבארנו. והגזל הוא לקיחת מה שאצל אחר באונס והכרח ובמריבה כמו שיעשו הגוזלים בדרכים והוזהרנו מזה הפועל גם כן באמרו לא תגזול [ל"ת רמה]. והעושק הוא שיהיה לזולתך אצלך דבר בעין רוצה לומר שקבלת עליך ובאמונתך ממון ותחזיק בו ולא תתנהו לו באונס או בלא אונס אבל בדחיה ורמיה הוזהרנו גם כן מזה הפועל באמרו לא תעשוק, ובבאור אמרו בספרא לא תעשוק עושק שהוא של ממון ואי זה זה הכובש שכר שכיר. וכן כל מה שדומה לו. ואמנם המשיל בשכר שכיר בעבור היותו חוב גמור עליך ואע"פ שהוא לא נתן לך מאצלו ממון ולא הגיע לידך מצדו ממון עם כל זה אחר שבא לו אצלך חוב ידוע הוזהרת מהחזיק בו. וכבר נכפלה האזהרה בו בזה הענין ולקח דמיון זה הענין בעצמו ואמר (דברים תצא פכ"ד פס' י"ד) לא תעשוק שכיר עני ואביון. ירצה בו לא תעשוק השכיר כי הוא עני ואביון כמו שאמר בו (שם) ולא תבא עליו השמש כי עני הוא. ולשון ספרי לא תעשוק שכיר עני ואביון והלא כבר נאמר לא תגזול מלמד שכל הכובש שכר שכיר עובר משום בל תעשוק ובל תגזול ובל תלין [ל"ת רלה] ומשום ביומו תתן שכרו [עשה ר]. ושם אמרו בפירוש אמרו עני ואביון ממהר אני לפרוע על ידי עני ואביון. והעובר על העושק דינו ודין הגזלן שוה, אמר יתעלה (ס"פ ויקרא) וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו.

⁴⁵ שם

⁴⁶ ספר המצוות לרמב"ם ל"ת רמז חינוך שם שו"ע הרב הל' גזילה סעי' ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור לכבוש⁴⁷ ממון חבירו ולומר לו לך ושוב מחר אתן אם יש אתו איך להחזירו⁴⁸ אף אם כוונתו לשלם⁴⁹ באמת למחר שנאמר (משלי ג פסוק כח) אַל תֵּאמַר לרַעֲיִךְ לְךָ וְשׁוֹב וּמָחָר אֶתֶן וְיֵשׁ אֶתְךָ

ואם דוחה⁵⁰ משום שאין לו פנאי עתה לשלם רשאי לומר לו לך ושוב לאחר זמן כשיהיה לי פנאי⁵¹.

י"א⁵² שהעובר על לאו זה אין בו מלקות. וי"א⁵³ שלוקה.

לאו זה⁵⁴ אינו אלא בישראל בלבד, אבל בממון נכרי אינו עובר שנאמר רעך, והוא שאין חילול השם בדבר כגון שלוח מנכרי ומת הנכרי רשאי לכחש לבנו אם בנו אינו

⁴⁷ שו"ע שם סי' צז סעי' ג סמ"ע ס"ק ד

⁴⁸ עיין במאירי ב"מ קי ע"ב שאם אין לו אינו עובר בלאו זה מדברי קבלה שאל תאמר לך ושוב

⁴⁹ בשו"ע חו"מ סי' צז סעי' ג כתב אסור ללוה לכבוש ממון חבירו ולומר לו לך ושוב מחר אתן ויש אתו ועי"ש בסמ"ע ס"ק ד שציין שהוא פסוק במשלי פ"ג פס' כח ולכאורה תיפ"ל משום לא תעשוק ואולי יש לחלק שלא תעשוק אינו עובר אא"כ אינו רוצה לשלם כלל אלא "שישאר להם מה שבידם" מזולתם" כלשון החינוך אבל אם סופו לשלם זה לא שמענו מלא תעשוק אלא הוא הפסוק במשלי שאומר מחר אתן ויש אתו שבאמת מתכוון לתת למחר אבל עובר על איסור כיון שגם עכשיו יש לו לפרוע וכן כתב בפירוש בסמ"ע סי' שלם ס"ק א שאינו עובר בלאו זה אא"כ דעתו שלא לפרוע אבל אם דעתו לפרוע אינו עובר (ועיין בסף הקודשים שם) ולפ"ז אם אינו מתכוין לפרוע כלל אפילו יהי לו הממון עובר בלא תעשוק אפילו אין לו עכשיו כלל אבל אם מתכוין לפרוע אינו עובר אא"כ יש לו עכשיו אבל אם אין לו אינו עובר (ועיין פתחי חושן ה' גניבה פ"א הע"ט וצ"ע"ג) וצ"ע מה הדין אם חבירו תובעו בב"ד והוא כובש ממנו בחזקה ואינו יכול להוציאו אם עובר בלאו זה אם כוונתו לשלם דאפשר שכיון שתובעו ואינו משלם בגלל אלמותו חייב אפילו כוונתו לשלם

⁵⁰ שו"ע הרב הל' שאלה ושכירות סעי' יד

⁵¹ ועיין נתיחה"מ סי' עד סוס"ק א

⁵² רמב"ם גזילה שם בחינוך שם כתב "והוא לאו הניתק לעשה, כלומר שישב החמס אשר בכפיו וירצה את חבירו על שהקניטו והכעיסו. וכבר הודיעונו זכרונם לברכה [ברכות ל"ב ע"א] שגדול כח בעלי תשובה". ועיין בהערה הבאה מהשטייה מקובצת שכתב שהוא לאו הניתן לתשלומים

⁵³ תוס' בב"מ סא ע"א ד"ה לעבור עליו עיין בתשובות חכם צבי [סי' כ"ו ד"ה מה שתמה] שהקשה הא הוי ליה לאו שאין בו מעשה, וכן עיין בשיטה מקובצת שם שהביא בשם הראב"ד שאינו לוקה כיון שניתן לתשלומים ועיין פני יהושע שם [ד"ה לעבור] וז"ל "אפשר ליישב דאירי בקבלן ששכרו לעשות לו כלי וכמ"ד אומן קונה בשבת כלי או שתפס הכלי לדמי שכירותו ואתיא אליבא דכו"ע וחזר זה ועשקו ממנו, ואע"ג דבכה"ג נראה דגזל הוא ולא עושק מ"מ כיון שתחלתו ע"י שכירות בא דמרה ביה יש לומר דאחמיר ביה קרא לחייבו מלקות ודו"ק ועדיין צ"ע. ועוד י"ל דלאו דעושק לא מיקרי לאו שאין בו מעשה דודאי לא עבר אלאו דעושק אלא משעה שכפר בב"ד וכפירה זו מיקרי מעשה דק"ל עקימת שפתיו הוי מעשה לבר מעדים זוממין שתלוי בראיה, ואף שהתוספות כתבו דבעינן דוקא שע"י כך נעשה איזו מעשה ה"נ מיקרי מעשה דמשעה שכפר קאי ברשותיה לענין אונסין ויצא נמי מב"ד זכאי ע"י טענתו, כן נראה לי. ועוד שע"י כפירתו בב"ד הוחזק כפרן שאם מען בב"ד להד"ם והוחזק כפרן אינו יכול לחזור בו ולטעון פרעתי, ותו דלא נרע מחסמה בקול דאמרינן לקמן בפרק הפועלים דלוקה דמניעת הבהמה מאכילה הוי קלא דאית ביה מעשה וכל שכן הכא, ולשון המקרא מסייעני דכתיב [ויקרא ה, כב] ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה, אלמא דכפירת עושק קרי מעשה"

⁵⁴ שו"ע הרב הל' גזילה סעי' ד ובהשמטת הצנזורה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יודע בבירור⁵⁵, אבל אם הוא יודע שהוא משקר אסור לכחש לו שום דבר, מפני חילול השם.

ואם החפץ⁵⁶ שמכחש בו בעין אסור לכחש אף אם אינו יודע כיון שהוא גזילה ממש.

ו. איזהו עושק שחייבה עליו תורה קרבן ... איזה הוא גזל

שחייבה עליו תורה קרבן ... דקא נפר ליה ממונא ...

לעבור עליו בשני לאוין

כבר התבאר במסכת ב"ק דף קג. שכל מי שנתחייב ממון לחבירו וכפר ונשבע לשקר חייב להחזיר לו הקרן והוספת חומש וקרוב והוא אשם גזילות.

וכשכפר בתחלה ונשבע⁵⁷ חייב לרדוף אחר הבעלים אפילו באיי הים הרחוקים ולהחזיר להם⁵⁸, מפני שכבר נתיאשו מאחר שנשבע, ואינם באים עוד לתובעו.

נאמר בפרשת קדושים (ויקרא יט פסוק יא) וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְגו' אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ נִצְמוּיָנוּ בִזְהָ⁵⁹ שכל מי שיש ממון חבירו בידו, בין פקדון בין מלוה, או שגזלו או עשקו, או מצא לו אבדה ולא החזירה, וכיוצא בזה, ותבע ממונו ממון שיש

⁵⁵ וכן מותר לדחות הנכרי עצמו בלך ושוב אף אם אין כוונתו לשלם אם מתפייס בכךכל שלא יהיה חילול השם בדבר (שער משפט סי' קכח ס"ק ב)

⁵⁶ שם

⁵⁷ מדין תורה הכופר בגזילה ונשבע ואח"כ הודה חייב בקרן וחומש וגם בקרבן, והיוב קרבן פשוט שאינו נוהג בזמה"ז, אמנם בדין חומש, כתב הסמ"ע סימן שס"א שלכן השמיטו הטור והמחבר דיני חומש מפני שאינו נוהג בזמה"ז, ובמנ"ח מצוה קכט הביא גם מדברי הרא"ש שכתב בפשיטות שאין חומש נוהג בזמה"ז, והמנ"ח תמה מנא ליה, ובשם יש"ש כתב הטעם דאשם קרי' רחמנא, ותמה המנ"ח דדוקא בגזל הגר קרי אשם (ובלא"ה לא שייך חומש הגזל הגר בזמה"ז, שהרי ניתן לאנשי משמר), והסמ"ע סימן א סק"ז כלל תשלום חומש בדיני קנסות שאין דנים בזמה"ז, וע"כ מסיק המנ"ח שב"ד אין מחייבים, אבל הוא עצמו ודאי שצריך לשלם גם בזמה"ז (וכ"כ בקובץ הפוסקים סימן א בשם ישועות ישראל, ולפי"ז אם תפס אין מוציאין מידו, כמו בכל אלו שאין דנים בזמן הזה, אבל פשוט שאינו נפטר בהודאה כבקנסות, שעיקר חיוב חומש הוא בהודאה), ועיי"ש כמה פרטים בדין חומש, וכן בערוה"ש סימן שסז, ועי' דברי חיים דיני גניבה סימן לו.

⁵⁸ דוקא נשבע, אבל בכפירה לחוד אינו חייב לטרוה, וכמ"ש בשו"ע שם הטעם שלאחר שנשבע כבר נתיאשו הבעלים, עי' בש"ך שם סק"ו ובקצה"ה סק"ג.

⁵⁹ רמב"ם סה"מ ל"ת רמח שבעות פ"א ה"ח וכסף משנה שם שו"ת רדב"ז ח"ה סי' קסב ד"ה הפרק הא'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לו בידו וכפר בו, הרי זה עובר בלא תעשה⁶⁰ זו אזהרה לכפירת ממון ואין לוקין על לאו זה לפי שנתן לתשלומין. וגם מכיון שאין בו מעשה.

ואפילו אם כחש מחמת הבושה ודעתו להחזירו אח"כ, עובר משום לאו זה⁶¹.

וכשכחש בפקדון⁶², או בממון חבירו נעשה עליו גזלן, וחייב לשלם אף אם יפסד הממון על ידי אונס, והוא שיזיד בפקדון או בממון שנתחייב בו, וידע בו בשעת ההכחשה, אבל אם שנג ושכח שיש לו אצלו ממון, וכפרו, ואחר כך ידע, הרי זה אנוס, וכן אם לא ידע שאסור לכחש⁶³ על כפירת ממון הרי זה אנוס, ופטור⁶⁴.

ואם נשבע לו⁶⁵ על שקר על ממון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר ועל זה נאמר (שם) וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון, ושבועה זו היא הנקראת שבועת הפקדון⁶⁶.

וכל מי שנתחייב ממון לחבירו הישראלי וכפר בו ונשבע על שקר הרי זה חייב להחזיר לו הקרן שכפר בו שהרי גזלו הוא כמו שהתבאר, עם תוספת חומש, וחייב בקרבן אשם ודאי בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג, שנאמר (שם פסוק כג) וְהָיָה כִּי יִחַטֵּא וְאָשָׁם וְלֹא נֹאמַר בּוֹ וְנַעֲלַם מִמֶּנּוּ לְחַיִּיב מְזִיד כְּשׁוֹגֵג. והוא הנקרא אשם גזלות. אחד הגזול או העושק או הגונב או שהלוחו או שהפקיד אצלו או מצא אבדה וכחש בה או שהיתה ביניהן שותפות ונשאר לו אצלו ממון או שעשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו, כללו של דבר כל

⁶⁰ ונראה שמכחש לעכו"ם אינו עובר בלאו זה שהרי נאמר בעמיתו וכמשי"כ בחידושי הריטב"א חולין צד ע"א "וכי כתיב בסיפא דקרא איש בעמיתו דממעט גוי, ההיא אדלא תכחשו ולא תשקרו קאי, ובמקום שאין חילול השם בדבר" וכן הוא ביראים סי' קכד [דפוס ישן - רנה] ד"ה נ"ל לפרש וא"כ אם מכחש בגוי מחמת שרוצה להשתמט ממנו עד שיהיה לו מעות ואין חילול השם כגון שהגוי מסופק בדבר וסומך על דברי הישראל יהיה מותר ואין עובר משום לאו זה.

⁶¹ מהר"ם שיק על המצוות מצוה רכו חי' הנר"י פערלא לספר המצוות לרס"ג סוף ל"ת מה

⁶² שיטה מקובצת ב"ק קה ע"ב ד"ה ותנא תונא וד"ה וזה לשון הראב"ד

⁶³ דהיינו שהיה סבור שמותר לכחש מחמת הבושה והעיקר שיחזיר אח"כ וכעין מה דאיתא בב"מ ה ע"ב שזה ודאי אין הכונה באחד שאין מתכוין להחזיר כלל שהרי בזה גזלן גמור הוא ואין שייך לומר שלא ידע

⁶⁴ רמב"ם שם ה"י

⁶⁵ רמב"ם הלכות גולה ואבדה פרק ז הלכה א ב, והלכות שבועות פרק א הלכה ח מ,

⁶⁶ אע"פ שהיא כוללת מלוה ועושק וגזל ואבדה כדמפרש בקרא נקראת שבועת הפקדון לפי שהיא מצויה וכוללת יותר ופתח בה קרא. רדב"ז שבועות שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שאלו הודה חייב לשלם בדין, וכפר ונשבע, משלם קרן וחומש שני (שם ה פסוק כא כב) וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר וגו'

ז. אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בו משום לא תלין

בין שכר אדם⁶⁷ ובין שכר בהמה וכלים יש בהם איסורי הלנת שכר, ויש אומרים⁶⁸ שבשכירות קרקע אינו עובר.

יש אומרים⁶⁹ שבשכר שכיר עובר אפילו בפחות משה פרוטה.

ח. אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו המחזהו אצל חנוני או אצל שולחני אינו עובר עליו

אין בעל הבית⁷⁰ עובר אלא לאחר שתבעו⁷¹ הפועל שכרו⁷², ואם בא⁷³ אצל בעה"ב בגמר המלאכה כנהוג אצל הפועלים, הו"ל כאילו תבעו בפירוש, שמחמת בושה נמנע מלתבעו בפירוש, וכן ה"ה אם אירע אונס לפועל שאינו

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שלט א

⁶⁸ שו"ע שם, והוא דעת הרמ"ה בטור, ודעת הסמ"ג שאף בשכר קרקע עובר, וכן הוא בתורת כהנים, וכן דעת כמה ראשונים, וכן הכריע באהבת חסד, ובתהלה לדוד כתב שאף לדעת הרמ"ה דוקא משום ביומו תתן שכרו אינו עובר, אבל משום בל תלין עובר, ולפי"ז אין דברי התו"כ סותרים לפסק הרמ"ה, עיין שם, וכתב הקצה"ח לשיטת השו"ע שאע"פ שנחלקו הפוסקים בתלוש ולבסוף חברו, כגון בית וכיוצא בו, אם מיקרי תלוש או מחובר, וכמ"ש הרמ"א (בסימן צה), מ"מ לענין איסור בל תלין יש להחמיר ולדונו כתלוש, וכתב באהב"ח שלפי"ז יש להזהר בשכירות בתים שלדעת רוב הפוסקים עובר.

⁶⁹ דעת הריטב"א, מהא דשכרו לקצור לו אשכול אחד, וכ"כ המאירי, ועי' מנ"ח (מצוה רל), ומשמע שאין כן דעת שאר הראשונים, ועי' ערך ש"י (סימן שלט).

⁷⁰ שו"ע שלט י

⁷¹ בחידושי רעק"א הביא בשם הלכות קטנות שמסתפק בתבעו ע"י שליח אם עובר, וכתב שאין דבריו נראים, וגם בערוה"ש כתב בפשטות שאם תבעו ע"י שליח עובר, ובכסף הקדשים מסתפק באם תבעו ע"י שליח ולא צוה שימסור לו המעות, אם גם בזה עובר, כיון שאין לו ע"י מי לשלוח, ואפשר שגם בהלק"ט נתכוין לכך.

⁷² וכתב בערוה"ש שאם לא תבעו בבוקר ראשון, אפילו תובע אח"כ שוב אינו עובר. ובערך ש"י כתב בדעת הזוהר שאם לא תבעו אינו עובר משום בל תלין, אבל על העשה של ביומו תתן שכרו עובר.

⁷³ אהבת חסד (פרק ט בנתיב החסד ס"ק כט).

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יכול לתבוע ולא לשלוח שליח⁷⁴, הו"ל כתבעו וצריך בעה"ב להמציא לו מעותיו, ויש להסתפק בפועל קבוע שזמנו בכל חודש, אם צריך תביעה בכל פעם⁷⁵.

ואינו עובר אלא כשיש לו מעות ואינו נותן לו⁷⁶, ויש אומרים⁷⁷ שאינו עובר אפילו יש לו הרבה מטלטלין, היו לו מעות בתוך הזמן והוציאם, אף על פי שעתה אין לו, עובר⁷⁸.

אם שכר בהמה וכלים וגמר מלהשתמש בהם, צריך להזהר לשלם דמי השכירות בזמן, שהרי אין המשכיר יודע שגמר מלאכתו שיתבענו⁷⁹.

⁷⁴ שם ס"ק לב

⁷⁵ פתחי חושן חלק ד פרק ט הערה לה

⁷⁶ אם יש לו אצל חנוני ויכול להמחותו ה"ז כיש לו, וכ"ש כשיש לו כסף בבנק ויכול לתת לו שיק, אבל כשאין לו וצריך ליתן לו שיק דהוי, אפשר שאינו חייב, וכתב באהבת חסד שאם יש לו פקדון אצל חבירו מיקרי יש לו (והיינו אם יכול בזמנו לילך ולקבלו), וכתב עוד שה"ה אם יש לו מעות בהלוואה אצל אחר והגיע זמן הפרעון מיקרי יש לו (ונראה שגם בזה היינו כשיכול לתבוע ויפרע לו מיד), וכתב בנתיב החסד (שם) דאע"פ שלענין מצות גמ"ח יש להסתפק אם צריך לגבות מזה כדי להלוות לזה לגבי שכיר לכו"ע צריך לעשות כן, ובערוה"ש כתב שכשאין לו מעות יתן לו עכ"פ הפי' שיוכל למשכנו וללוות עליו.

⁷⁷ שו"ע הרב (ה' שכירות סעיף טו), וכתב המעם שנאמר שכרו אתך, ושכרו הוא מעות ולא מטלטלין הגרעק"א תמה על לשון הטושו"ע, שבברייתא משמע דדוקא כשאין לו כלל אינו עובר, ובשם ספר החנוך (מצוה תקפה) כתב שאם אינו יכול לפרוע באותו היום אלא א"כ יאבד הרבה משלו, לא חייב הכתוב בזה לפי הדומה, וציין רעק"א לדברי שו"ת מוצל מאש (סימן מה) שכתב על דברי החנוך דהניחא לענין העשה, אבל על לאו עובר, והרי כדי שלא לעבור על לאו צריך לבזבז כל ממונו, וצריך לומר שגם על הלאו, כיון שניתן לתשלומין (ביום אחר) אינו בדין שיאבד כל ממונו, ע"כ, וצ"ע שמדברי הפוסקים משמע שגם אם משלם לאחר זמן אינו מתקן הלאו, ועוד נראה שלדעת החנוך במקום שאין לו לא חייב הכתוב כלל, ואין זה עבירה על הלאו, וציין הגרעק"א עוד למ"ש ביו"ד (סימן קנו סעיף א), ושם הביא דברי הפוסקים אם גם בלאו שאין בו מעשה חייב לבזבז כל ממונו, ובתהלה לדוד (ביו"ד שם) הביא בשם הריב"ל שגם בשב ואל תעשה חייב לבזבז, ובאמרי בינה (דיני דיינים סימן יט) כתב שאפשר שבלאו שבין אדם לחבירו נכלל בדין לא יהיה בכך אביון, ואינו חייב לבזבז, עיין שם באריכות, ועי' מ"ש בספר צדקה ומשפט (פרק א הערה כג). וכתב באהבת חסד (פרק ט סעיף יז) בשם הריטב"א שאם יש לו אוכלין (נראה דה"ה כל דבר) דקיימי למכירה, הרי זה בכלל שכרו אתך, שהרי יכול למכרם, ומפרש כן גם בדעת החנוך, וכתב עוד שדבר ברור הוא שאם מגיע לשכיר דבר קמין ויש לו מטבע גדולה, שחייב לפרטה כדי לשלם לשכיר בזמנו אף אם יגיע לו קצת היזק מזה, ועי' כסף הקדשים.

⁷⁸ אהבת חסד פרק ט סעיף ט ונראה דלא פשיטא ליה אם עובר על הלאו, אבל על העשה פשיטא ליה שעובר, ואף על פי שלא תבעו, כיון שבודאי יתבע אסור לו להוציאם (ומ"מ משמע שאם עבר הזמן ולא תבעו אינו עובר), וכתב עוד שלכתהלה יש להזהר שלא להוציא המעות אפילו קודם שגמר מלאכתו וגם בערך ש"י הביא ראייה שאם הוציא המעות עובר לכשיגיע הזמן, ומשמע שאף בבל תלין עובר.

⁷⁹ אהבת חסד שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כשיש לו כסף בבנק ורוצה לתת לו שיק, ויכול הפועל להוציאו תוך זמנו, יכול לתת לו אפילו שלא ברצון הפועל, ודינו כמזומנים, אבל כשהבנק סגור יש להסתפק, וכ"ש שיק דחוי שנראה שאינו נחשב כמזומנים⁸⁰.

ט. שכיר בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו אינו נשבע ונוטל

כבר התבאר לעיל דף קג: שכל הנשבעין⁸¹ שבתורה⁸² נשבעין ולא משלמין אלא נשבעין להפטר אבל חכמים תקנו בקצת תביעות שיהיו נשבעין ונוטלין ומהם, השכיר⁸³.

הכיצד, השכיר שעושה מלאכה אצל בעל הבית ובא ותבע שכרו, ואמר לו בעל הבית פרעתוך והשכיר אומר לא פרעתני, בין אם יאמר לו בעל הבית פרעתוך כל שכרך בין אם יאמר פרעתי קצתו וקצתו עודני חייב לך, נשבע השכיר כעין של תורה בנקיטת חפץ מפני שהיא שבועת המשנה ונוטל⁸⁴.

⁸⁰ מיהו אפשר דהוי כשוה כסף שיכול הפועל ללוות עליו, ופשוט שאם נתרצה הפועל לכך אינו עובר, אלא שיש להסתפק בזה אם מקיים העשה. פתחי חושן שם

⁸¹ שו"ע ונו"כ פ"א

⁸² שבועות מצינו שהייתה התורה לג' ענינים. הא', למודה מקצת, הב', כנגד עד אחד שמעיד נגדו, הג', שבועת שומרין. ובשלשתן הנתבע נשבע להתובע ונפטר. סמ"ע שם א

⁸³ ואם יכול להפך השבועי על בעה"ב עי' בש"ך שם א שמסיק שאינו יכול להפך שבועת נקיטת חפץ כי אם היסת ע"ש ש"כ עוד וז"ל מיהו כל זה מיירי כשבעה"ב טוען ברי לי שפרעתוך אבל אם טוען איני יודע אם פרעתוך פשיטא דחייב לשלם להשכיר והשכיר א"צ שבועי כלל דלא גרע משאר תובע.

⁸⁴ ומעמא דתקנה תקנו חכמים לשכיר שיהא נשבע ונוטל, משום דלפעמים ישנן לבעל הבית פועלים הרבה והוא צריך לשלם להם לכל אחד שכרו ביומו, ומתוך שהם הרבה פועלים והוא יתן לכל אחד שכרו הוא מרוד ונבוכ ביניהם, ולא יזכור לאיזה מהם נתן ולאיזה לא נתן, ומתוך טרדתו יבא לומר למי שלא נתן שנתן לו, ומדין התורה היה נשבע ונפטר, לכך תקנו חכמים משום כדי חייהם דשכירים שאליהם ישאו את נפשם, שהם ישבעו בנקיטת חפץ שלא נתן להם ויטלו, כי הם זכורים יותר שאינם מרודים. וכיון שהוצרכו חז"ל לתקן תקנה זו בבעל הבית שיש לו שכירים הרבה לא פלוג רבנן בין פועל אחד לפועלים הרבה, ותקנו שאפילו אין כאן אלא פועל אחד ואין הבעל הבית מרוד אפילו הכי יהא השכיר נשבע בנקיטת חפץ ונוטל. ואפילו לא היה שכרו אלא פרוטה ובעל הבית אומר נתתיה, נשבע השכיר בנקיטת חפץ כעין של תורה ונוטל. לבוש שם והסמ"ע ב כתב דע שהרמב"ם [פ"ג מטוען ה"ז] כתב והטור [סעיף ג'] הסכים עמו דגם בשכיר אינו נשבע ונוטל כי אם כשהכפירה היא שתי מעין כסף, וכדין שאר שבועות שכתבו הטור והמחבר בריש סימן פ"ה, והמחבר פסק כהראב"ד [שם] וכרבותיו של הרמב"ם דס"ל דשכיר נשבע אפילו על כפירת פרוטה ונוטל מטעם שהשכיר אליו הוא נושא את נפשו, א"כ מה יעשה השכיר שהשכיר עצמו בפרוטה, וכי ילך לו בפחי נפש. והש"ך השיג על המחבר במ"ש אפילו הי' שכרו פרוט' כו' נשבע השכיר והאריך בזה ומסיק דבהנשבעין ונוטלין צריך שיכפור הנתבע בשתי מעין דכמה רבוותא מסכימים לדעת הרמב"ם שס"ל כן הכי נקטינן ובפרט דהוי קולא לנתבע עכ"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ודוקא בו ביום שהוא זמן הפרעון של השכיר מן התורה, שכיר יום כדינו ושכיר לילה כדינו עשו תקנה זו, אבל לאחר שעבר זמנו חזר דינו להיות כשאר תובע⁸⁵.

י. גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר

גר⁸⁶ תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו⁸⁷, ואם איחרו אינו עובר בל"ת⁸⁸.

⁸⁵ בלבוש כתב הטעם שכיון שעבר זמנו על ידי סבה מה שוב אינו טרוד בתשלומי פועליו. ועיין סמ"ע שהקשה ולפי דבריו, אם הבעל הבית אמר אחר זמנו שפרעו תוך זמנו, לא היה נאמן הבעל הבית כיון שאז היה טרוד, וזה אינו כדאיתא בגמרא [כ"מ קי"ג ע"א]. אלא הטעם, דחזקה היא דאין הפועל משהה שכירתו לאחר זמנו, אם לא שתבעו בזמנו ולא נתנו לו, וכמו שמבאר ואזיל. ולא כעיר שושן [סעיף ג'] שכתב ז"ל, שבתוך זמנו הבעל הבית טרוד בתשלומי פועליו ולקיים מצות ביומו תתן שכרו, אבל לאחר זמנו אינו טרוד בפועליו. ועיין דרישה.

⁸⁶ רמב"ם הלכות שכירות פרק יא הלכה א

⁸⁷ ועי' שד"ח (כללים מערכת הב' אות סח ובפאה"ש סימן כו) אם גם בעכו"ם יש מצוה של ביומו תתן שכרו, ובקב הישר (פרק יד) כתב שהכובש ש"ש של עכו"ם ג"כ עונשו גדול מאוד, ובשו"ת תשורת ש"י (ח"ב סימן פו) מסתפק גם בישראל מומר אם עובר, עיין שם.

⁸⁸ משך חכמה דברים פרק כד פסוק יד (פרשת כי תצא) מ שהקשה על הרמב"ם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

